

ביאורי השי"ס

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות

דף לד ע"ב

היה עומד ומתפלל בשבת ושבת של שבת והזכיר של חול ר' חונה אמר איתפלגון רב נחמן בר יעקב ורב ששת חד אמר חותך את הברכה וחרנא אמר גומר את הברכה הכל מודים בחונן הדעת שהוא גומרה.

ביאור פנימי שהשוכח בשבת ואומר חונן הדעת גומרה, ומינה ביאור בחילוק בין ב' דרכי עבודה של החסידים והמתנגדים

הרי מבואר מדברי הגמרא שאם התחיל בשב"ק ברכת אתה חונן גומר את הברכה:

א] ויש לבאר ביאור פנימי בזה, דהנה ברכת אתה חונן – הוא להמשיך דעת, וכשיש דעת יש הבדלה, ועל ידה זוכים לשכל ודביקות בה' יתברך בדרך של יחוד – ובדביקות של יחוד מקיימים מצוות הבדלה, להבדיל בין הקודש לחול, בין אלקות לחומריות וגשם, ולא לערבבם ח"ו, אלא אדרבה נדע ונשכיל שמצד שכלינו – הדעת תחתון כל העולם הוא פירוד וגשם, אמנם מצד דעת עליון זה הכל אלקות וכלא קמי חשיבא, [והוא סוד י' הספירות הגניזו] ויותר מזה הוא הביטול הנורא שלא חשיבא בלא כ' הדמיון, מ"מ מאחר שנתלבש אלקות בלבושי בי"ע, איסור גמור לכוון את עבודה באלקות המלוכש בלבושי בי"ע, והוא איסור עבודה זרה וכמבואר מאגרת הבע"ת אגרת כ' בשער היחוד ואמונה, שהגם שמצד דעת עליון – יחודא עילאה הוא בטל לגמרי וכלא קמי חשיב, מ"מ מצד דעת תחתון – יחודא תתאה הוי נפרד וז"ל:

"והגם שהיש הנברא הוא ג"כ כלא חשיב קמיה דהיינו שבטל במציאות לגבי הכח והאור השופע בו מהכלים די"ם דאבי"ע שהקו אור א"ם ב"ה מאיר בהם וכזיו השמש בשמש כמ"ש בלק"א ח"ב. היינו קמיה דוקא שהיא ידיעתו ית' מלמעלה למטה. אבל בידיעה שממטה למעלה היש הנברא הוא דבר נפרד לגמרי בידיעה והשגה זו שממטה כי הכח השופע בו אינו מושג כלל וכלל וגם אין ערוך זה לזה כלל וכלל לא מיניה ולא מקצתיה מהערוך שמהעלול אל העילה שהעלול יודע ומשיג איזה השגה בעילתו ובטל אצלו ע"י ידיעה והשגה זו וגם במהותם ועצמותם אין הפרש גדול כ"כ רק שזה עילה וזה עלול ולא מיניה ולא מקצתיה מההפרש שבין מהות היש הנברא למהות הכח והאור השופע בו לחוותו מאין ליש".

וכן מאריך הלש"ם (הדע"ה חלק א – דרוש ה סימן ז):

נתבאר מכל דברינו כל עניני ההבדלים אשר אנו מחויבים לקבוע בלבינו. היינו בין טהור לטמא בין קודש לחול וכן בין קודש לקודש הקדשים. ובפרט בין בחי' אלהות לאינו אלהות.

כי בכל העולמות בי"ע כולם אפי' אותן המציאויות שהם קודש קדשים הנה אין בהם עצמם שום בחי' אלהות כלל ואפילו במקום ששורה ושוכן שם שכינתו ית"ש ממש עכ"ז הנה אין אותן המקומות עצמן שום בחי' אלהות כלל. כי אינו מתייחד בשום דבר מהם אלא רק. שהוא ית"ש שורה ושוכן שם כנ"ל

"והרי נתבאר לנו עכ"פ חומר האיסור לומר ולחשב שמלוכש איזה קדושה ח"ו בכל דבר של חול ומכש"כ באיזה מומאה ורע ח"ו. כי הוא מאביזרא דעבו"ז. ואפי' אם אינו מכוון בזה לאיזה עבודה (שהוא עבוד"ז ממש) אלא רק שאומר או מחשב כן בלבו הוא ג"כ מאביזרא דעבו"ז. וכנ"ל מזוה"ק פ' בהר ד' ק"י ע"א שאמר ומאן דקריב לקב"ה מה דאפריש כמאן דקריב מסאבו דנדה לבעלה כו' קרוב דכל עריין שקילין לע"ז. ודי בזה להישייר המחשבות וליישר הרעיונות וזכור כל הדברים הללו וקח אותם בלבך".

ב] והנה ידועים דברי מכתב אליהו ושו"ת שערי צדיק, שביסודי הדת ואמונת האל אין שום פלוגתא ומחלוקת בין החסידים ההולכים לאור מרן הבעש"ט זי"ע, לבין ההולכים אחר שיטת הגר"א. אמנם בהתבוננות בספריהם הקדושים מוציאים אנו לנכון שכל אחד הדגיש חלק אחד בדרכי היחוד, ומזה משתלשל כמה וכמה חילוקים בדרכי עבודה וכדלהלן.

ג' דרכי היחוד והדביקות מבוארים הן בתניא והן בנפש החיים

מבואר בתניא ג' דרכי היחוד ודביקות, א. הראשונה הוא בדרך יחוד"ת – לדעת שה' ממלא כל עלמין, כמובאר בארוכה בשער היחוד והאמונה פ"ז, ב. ומשם צריך לעלות ליחודא עילאה – סובב כל עלמין, וכ"ל קמאי לא חשיבא נשואא סוד י' ספירו הנניון]. ג. והשלישי הוא הדביקות שלא חשיבא כלל' שהוא אור פשוט לגמרי, דהיינו לא רק כ"ל חשיבא עם כ' אלא 'לא חשיבא לגמרי, כמבואר בדרך מצוותין לצ"צ שורש מצות תפילה אות יח, וכענין המבואר במאמרי ר' הלל מפארטיש פרשת בחוקת, שגם במדרגת 'יחיד' יש ב' מדרגות אחד שהוא כלא חשיבא ויש שלא חשיבא כלל. [וכמובאר במקו"א עומק דברים אלן].

וכל השלשה יסודי דרכי היחוד ודביקות מבואר גם בנפש החיים בשער הג' בארוכה, ובעיקר מאריך לבאר את הדרך הראשונה המושגת לנו – דרך היחוד"ת, ש"הוא הבחינה אשר מצדינו היינו שהשגתנו אינה משגת בחוש רק ענין מציאותם כמו שהם נראים שעפ"י זאת הבחי' נבנו כל סדרי חיוב הנהגתנו שנצטוונו מפיו ית' חק ולא יעבור, ומצד זאת הבחי' הוא שדימוהו רז"ל כביכול כענין הנשמה אל הגוף וכמ"ש בזהר שהוא ית' הוא נשמתא דכל עלמין שכמו שבאדם לא נראה בחוש רק הגוף והנשמה אף שהיא מלאה את כל הגוף היא בבחינת התסר לעיני בשר ונגלית לעיני שכל. כן כפי השגתנו הנגלית נראה מציאות העולמות והבריות כולם ושהוא ית"ש מתפשט ומסתתר כביכול בפנימו' כולם להחיות' ולקיימם כענין הנשמה שמתפשטת ומסתתרת בפנימו' כל פרטי חלקי אברי הגוף להחיותו. וכל השמות והכנויים והתארים והמדות עליו יתב' שמצינו בתוה"ק כולם מדברים מצד זאת הבחי' כפי שהוא מצדינו וסדרי חיוב הנהגותינו שהוא מצד התחברותו ית' אל העולמות שמצדם ועל ידיהם נמשך כל השינויים של פרטי סדרי ההנהגה כולם".

וכך מבאר בשער ג' את הדרך הדביקות של הדרך השלישית בסוד יחודא עילאה והגם שמוזכר שלא ניתן להשיג זאת מ"מ כתב ש'באמת הענין נהוג בכל מקום וזמן גם בזה העולם לשרידים אשר ה' קורא

לידע מציאות זה הענין הנורא' כי "ודאי ראוי להאדם הישר חכם לבב הקבוע כל הימים בת"ת ומצות אשר נאמנה את אל רוחו לידע מציאות זה הענין הנורא דרך כלל שאדון יחיד ית"ש מלא את כל ואין עוד מלבדו ית' להלהיב מזה טוהר קדושת מחשבתו לעבודת התפלה לכיון לבו באימה ויראה ורתת למקום הוא מקומו של עולם. (ומקומו של עולם הוא כוונת ענין הצמצום. והוא מבואר כנ"ל). כמאמרם ז"ל שהמתפלל צריך שיכוין לבו למקום וכן אמרו וכשאתה מתפלל אל תעש וכו' אלא רחמים ותחנונים לפני המקום כ"ה ובענין שאמר ר"א לתלמידיו (ברכות כ"ה ב') דעו לפני מי אתם מתפללים. וכן ביחוד פסוק ראשון דק"ש בתיבת אחד ראוי להעובד אמתי לכיון בקדושת מחשבתו שהוא ית"ש מצידו הוא א' כמשמעו גם בכל הברואים כולם אחדות פשוט לבד כקודם הבריאה".

והנה הדרך השניה שהוא הדביקות כ'לא חשיבא [עם כ' הדמיון] שהוא סוד י' ספירות הגניזו, מביא זאת ברמז מהסוד של מלכות דא"ס וז"ל (פי"א):

אחר שיחדנוהו בפסוק שמע שהוא רק אחד אחדות פשוט ואין עוד מלבדו כלל וכל העולמות הם כאלו אינם במציאות כלל. איך נשכחו אח"ז שהוא מבורך בכבוד מלכותו על עולמות. שגם העולמות ישנם במציאות והוא יתב' המולך עליהם. ואינו נחשב לשבח נגד עוצם יחוד פסוק שמע. אלא שגורה רצונו יתב' שאעפ"כ נשכחו בזה השבח. מהמת שכן הוא הענין מצד השגתנו והנהגתנו עפ"י יסודות וחקי תוה"ק שנבנו כולם ע"פ זה הבחי' כמש"ל. לזאת נאמר בהשאל:

(ולכאורה יקשה ממאי דאמר לי' רבי ירמיה לרחב"א (בר"פ היה קורא) דהוה מאריך טובא בתי' אחד. וא"ל כיון דאמליכתי' למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמי' תו לא צריכתי. ולפ"ד קשה קצת לישנא דאמליכתי' על תיבת אחד. אמנם גם הלא לא תברה. כידוע ליודעי' בדברי האר"י ז"ל שכל תחלת ראשית מחשבתו ית' בענין הבריאה היתה בסוד מלכות דא"ס והבן).

דרך החסידות הוא שתיכף בעבודת יחו"ת ישלב את עבודת יחו"ע

אתה הראית לדעת – שביסודות האמונה מבוארים כולם כאחד כל השלושה יסודות, אמנם בדרכי עבודה נמצא חילוק בין ההולכים באורו של מרן הבעש"ט זיע"א, לבין הצועדים בדרך הגר"א. מהו הדגש והעיקר בג' דרכי הדביקות, דהגם שכו"ע מודו שצריך הדביקות הן של יחו"ת והן של יחו"ע, אך החילוק הוא מה העיקר והדגש בעבודה, דלשיטת החסידים העיקר הוא היחו"ע, רק א"א להגיע ליחו"ע לכן צריך להתחיל מיחו"ת ומשם לעלות לדביקות של יחו"ע, אך ההולכים לפי הגר"א מדגישים שכל העיקר עבודה הוא בדרך הדביקות של יחו"ת, ורק אחרי שהשלים כל עבודתו בזה והוא מהשרידים אשר ה' קורא להם להבין מציאות זה הענין נורא' יכול להתדבק בזה, אבל הוא בתנאים מסוימים ואזהרות גדולות שיהיה רק ברצוא ושוב וכו'.

והדרך החסידים מבואר היטיב בשער היחוד אמונה פרק ז', שאחרי שמאריך ביחודא עילאה וביחודא תתאה, מבאר שהוא היחוד של שם אד' [יחו"ת] בשם הוי' [יחו"ע], וזהו עבודה לשלב תמיד כסדר ב' היות, וז"ל:

"וזהו שילוב שם אדנות בשם הוי"ה כי שם הוי"ה מורה שהוא למעלה מן הזמן שהוא היה הוה ויהיה ברגע א' כמ"ש [בר"מ פרשת פנחס] וכן למעלה מבחי' מקום כי הוא מהוה תמיד את כל בחי' המקום כולו מלמעלה עד למטה ולד' סטריק. והנה אף על פי שהוא ית' למעלה

מהמקום והזמן אף על פי כן הוא נמצא גם למטה במקום וזמן דהיינו שמתייחד במדת מלכותו שממנה נמשך ונתהווה המקום והזמן וזהו יחודא תתאה [שילוב הוי"ה באדנות ב"ה] דהיינו שמהותו ועצמותו יתברך הנקרא בשם אין סוף ברוך הוא מלא את כל הארץ ממש בזמן ומקום כי בשמים ממעל ובארץ ולד' סטרין הכל מלא מאור א"ס ב"ה בשוה ממש כי כך הוא בארץ מתחת כמו בשמים ממעל ממש כי הכל הוא בחי' מקום הבטל במציאות באור אין סוף ברוך הוא המתלבש בו על ידי מדת מלכותו המיוחדת בו ית' רק שמדת מלכותו היא מדת הצמצום וההסתתר להסתיר אור אין סוף ב"ה שלא יבטלו הזמן והמקום ממציאותם לגמרי ולא יהיה שום בחי' זמן ומקום במציאות אפילו להתחתונים"

הרי שמבאר את עבודה ששייכת לכל אחד ואחד לשלב תמיד ב' דרכי הדביקות, ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין.

אמנם הנפש החיים מאריך הרבה שעיקר עבודתו בדביקות בה' הוא רק מצד יחודו, ואדרבה מזהיר מאוד מבלי לחקור בדבר יחודא עילאה, ורק אחרי שהשלים את עבודתו כראוי בממלא כל עלמין ילך ויגבה לעלות בסולם אל ולדבק בסובב כל עלמין, אך כל זה רק אחרי שהשלים את עבודתו במדריגה הראשון וגם אז רק יציין כמציין מן ההרכים וז"ל:

אמנם הזהר מאד בנפשך. זכור ואל תשכח אשר נתבאר למעלה שאין הדבר אמור **אלא לדעת הענין ידיעת הלב דרך כלל בשיעורא דלבא לבד אבל לא לחקור ולהתבונן ח"ו במהות הענין וגם להזהר מאד שלא יהא ממשכא לבא לקבוע כל סדר ההנהגה במעשה עפ"י זה הענין הנורא כי בקל יוכל להוליד מזה להתנהג בכמה דברים גם נגד חוקי ויסודי תורה"ק ולא יעבור כתיב וכמש"ה וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' כו'. בשמים ממעל וכו' אין עוד. אל לבבך דוקא היינו רק באובנתא דלבא ושעורא דלבא לבד וכעין שאמרו בתפלה יכוין לבו למקום.**

הרי שלפי דעת הבעל התניא עוד בעת עבודת המדריגה הראשונה של ממלא כל עלמין, ידבק מיד במדריגה של סובב כל עלמין, אבל לפי הנפש החיים רק אחר שיושלם עבודתו במדריגה הראשונה לגמרי וכראוי יוכל לעלות למדריגה של סובב כל עלמין.

נמצא דלפי החסידים הולכים בדרך של 'מלמעלה למטה' שגם שכנמצאים למטה [– המדריגה הראשונה] מתדבקים [– במדריגה השניה], אך לפי המתנגדים הדרך הוא 'ממטה למעלה', שבראשונה הוא רק מדריגה הראשונה ורק אחר שיושלם כראוי מדבקים במדריגה השניה.

דרך החסידות הוא שאפי' שהוא בתחילת הסולם עלי' בלימוד הלשמה תיכף יתחבר ויתקשר של לשמה 'לשם אהבת ה'

ג] ואחרי שנתבאר יסוד חילוק בין דרכי עבודה, בין תבין שזהו החילוק בדבר הדביקות בתורה לשמה, דמצינו ב' ביאורים בתורה לשמה שהרא"ש מבאר (נדרים נא) שתורה לשמה הכוונה לשם פלפול "כל דבורך ומשאך בדברי תורה יהיה לשם התורה, כגון לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול ולא לקנטר ולהתגאות".

אמנם הרמב"ם (תשובה פ"י) מבאר שתורה לשמה הכוונה לשם אהבה ה' – 'מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה'. וב' ביאורים נבחן כב' מדריגות זו למעלה מזו, שהמדריגה הראשונה הוא ללמוד 'לשם התורה ולהוסיף לקח ופלפול', עד שזוכה למדריגה השניה ללמוד 'מפני אהבת אדון כל הארץ'.

וכפי שנתבאר לעיל שדרך החסידים הוא לשלב ב' עבודות – יחו"ת ויחו"ע כאחד, ודרך הלמדנים הוא לצעוד בדרך הראשונה – יחו"ת, ולהציץ כמצייץ מן החרכים ביחו"ע, כן הוא הדבר בענין תורה לשמה בב' המדריגות וכדלהלן.

כי מבואר בנפש החיים באריכות שעיקר הדביקות בתורה לשמה הוא כדעת הרא"ש הנ"ל, וזה עיקר תורה לשמה, אמנם מוסיף ומסייג שאכן כדאי לפני הלימוד וגם באמצע הלימוד להתדבק בדביקות ה' [שהוא כמדריגה השני' – כדעת הרמב"ם] וז"ל:

ענין עסק התורה לשמה, האמת הברור, כי לשמה אין פירושו דביקות כמו שסוברים עתה רוב העולם (שער ד' פ"ב).

אלא פירושו כדברי הרא"ש "עשה דברים לשם פעלן – לשמו של הקב"ה שפעל הכל למענהו. ודבר בהן לשמן – כל דבורך ומשאך בדברי תורה יהיה לשם התורה, כגון לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול ולא לקנטר ולהתנאות".

ואחרי אריכות בהם כותב (הנפה"ח) שאמנם ראוי להאדם לפני הלימוד להתדבק בה' יתברך, וכן באמצע הלימוד הרשות נתונה להאדם להפסיק 'זמן מועט' להתדבק בדביקות וז"ל:

"ולזאת ראוי להאדם להכין עצמו כל עת קודם שיתחיל ללמוד, להתחשב מעט עם קונו יתברך שמו במהרת הלב ביראת ה', ולהטהר מעונותיו בהרהורי תשובה, כדי שיוכל להתקשר ולהתדבק בעת עסקו בתורה הקדושה בדבורו ורצונו יתברך שמו. וגם יקבל על עצמו לעשות ולקיים ככל הכתוב בתורה שבכתב ובעל פה, ואשר יראה ויבין דרכו והנהגתו מתורת הקדש. וכן כשרוצה לעיין בדבר הלכה, ראוי להתפלל שיזכהו יתברך לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, לכוין לאמיתתה של תורה

וכן באמצע הלימוד, הרשות נתונה להאדם להפסיק זמן מועט, טרם יכבה מלבו יראתו יתברך שמו שקיבל עליו קודם התחלת הלימוד, להתבונן מחדש עוד מעט ביראת ה'".

הרי מבואר שהדרך הוא מקודם ללמוד תורה לשמה כמו שפירש הרא"ש ורק אח"כ ניתן קצת לילך בדרך הגבוהה יותר ולהתדבק בדביקות בה' לשם דביקות.

אמנם ההולכים לאורו של מרן הבעש"ט זיע"א, דרך אחרת להם שגם שלומד לשם פלפול, מ"מ בלבם יתנו ויכספו למדריגה השניה – לשם אהבת ה', והגם שעדיין לא השלימו לגמרי לזכות ללמוד תורה אפי' לשם פלפול, מ"מ הם משתוקקים ומתדבקים בדרך ללמוד לשם אהבת ה', אבל ההולכים לשיטת הגר"א סבירא להו שקודם צריך ללמוד רק לשם פלפול ואחר שרואה בעבודתו שאכן לומד רק לשם פלפול ולא לשום פני' אחרת, יאזור חיל לעלות ללמוד לשם אהבת ה'.

ולא עוד אלא מבואר הרבה בספרי החסידות [ובפרט בספרי מוהרנ"ת] שאפי' שנופלים ללימוד שלא לשמה, מ"מ יחפשו ויבקשו עכ"פ נקודות של דביקות כמבואר באריכות, והיינו שמדריגת יחו"ע ומדריגת לימוד לשמה לשם אהבת ה', נמצא אף בקטני מעלה לפי ערכם.

ד] וכחילוק זה מצינו גם לגבי כוונות ויחודים שכל כוונה ויחוד כלולה מכלי ואור, דהיינו השמות שהם הכלים לאור לאי"ס, וכותב הלשם (הקדמות ושערים שער ז' פ"ד) לבאר את הדברים באריכות וכך כתב:

שמעתי מחכם אחד שאמר שהכוונה צריך להיות לא"ס יחיד פשוט שהוא ידוד ב"ה ואמרתי לו כי אדרבה הוא שתחילת הכוונה מוכרח להיות דוקא להשם הויה ב"ה כי כן הוא בכל התורה ובדברי חז"ל אך אם בא להוסיף בכוונה יכול להוסיף שהוא עצמות א"ס יחיד פשוט המתגלה בשם זה הנכתב בהויה ונקרא באדני וכו' עיי"ש אריכות הדברים.

והיינו שהבעל הלש"ם לשיטתיה דהגר"א אזלי' דמקודם צריך לכוון את הכלי ואח"כ לגבי האור המאיר בכלי, והוא מקודם לשם הוי' ברוך ואח"כ אם בא להוסיף יוסף את הארת עצמות א"ס המתגלה בשם זה, והיינו הגם שהכוונה צריך להיות לאי"ס מ"מ צריך להיות הכוונה דרך השמות [וכמו שנתבאר במקו"א בארוכה שצריך להיות אליו – לאי"ס ולא למידותיו, אבל 'דרך' מידותיו ודוק], אך הכוונה לעצמות אי"ס תהיה בהעלם ובמקיף, אבל עיקר הכוונה צריך להיות ב'שמות' ומשם יכול להוסיף בכוונה [כלומר בבחי' פנימין] את הכוונה לעצמות אי"ס.

אמנם ה'צמח צדק' בדרך מצוותיך בשורש מצוות תפילה כתב שעיקר הכוונה צריך להיות לאי"ס ממש, וגם דרך הכלי, מ"מ עיקר הכוונה צריך להיות לאי"ס וז"ל:

הספירות הנ"ל אע"פ שהן אלהות שהספירות אינם עצמות הבורא ממש ח"ו, וא"כ האיך אפשר לומר ששם אל ר"ל ספי' החדס דא"כ אין הפי' בו על הבורא ממש, וזה אינו, **אלא ודאי הכוונה בשמות הנ"ל על הבורא ממש**, וכגון שם שכינה נק' בלשון הקבלה נוק' דז"א והרי באמת עצמות אלקות נק' שכינה כמאדז"ל אכל עשרה שכינתא שרי' כו' ושאל חמין לרבן גמליאל כמה שכינתא אית לכו והשיב לו משל לאור השמש בו' וא"כ מובן מזהשיב זה ששכינה היינו אור וגלוי מא"ס ב"ה ממש שהאור מעין המאור ממש ולא ספי' ומדה פרטית ח"ו, ומזה הטעם צוה הבעש"ט שלא ללמוד ס' הקבלה כי מי שאינו יודע להפשיט הדברים מגשמיותן מתגשם מאד ע"י לימוד זה כשנותן ציור בעניות דעתו לאלקותו ית' לפי מדות פרטיים, ואע"פ שדברי האריז"ל הם נאמנים ואמיתיים וכשקראו שכינה למדת מל' כן הוא באמת, וכן הוא באמת שם אל בחדס ושם אלקים בגבורה א.

לפי הגר"א תתכן הדביקות רק בדרך האותיות, ולפי הבעש"ט דרך הדביקות הוא גם מעל האותיות **ה] וכעין** הנ"ל מצינו ב' דרכי עבודה בדרך הדביקות באותיות, האם הדביקות הצריך להיות דווקא דרך אותיות או שיתכן הדביקות גם באופן שלמעלה מהאותיות.

דמבואר בפתחי שערים לר' אייזיק חבר (אור התורה אות יד טז) שהדביקות בברוך הוא תתכן רק באמצעות התורה הקדושה, וז"ל:

"באמת עיקר הדבקות בו יתברך, אינו כמו שחשבו רבים שהוא רק דביקות המחשבה בו, בלי עסק התורה, כאשר עלה על דעתם וכו' באמרם היאך אפשר לאדם להיות דבוק בו, בעת

א. העתקתהו מעט מזעיר המתבאר שם בארוכה, וכל דורש ה' יעיין מהמקור.

עסקו בדיני ממונות שבין אדם לחברו, ובדיני מינו, וכל עניני רמאות שבמשא ומתן וטח מראות עיניהם, והוא מדרך היצר וכו' ובאמת עיקר הדביקות בו יתברך הוא העסק התורה, הוא העסק התורה, הוא שמותיו של הקב"ה, ואוריתא וקודשא בריך הוא חד הוא. ובזה הוא מוגיע לאהבת ה' בהשיגו וטועמו במתק צוף דבש אמרו הטורות, אשר היא משמחת לב ומאירה את העינים, ועל זה אמר הכתוב, לאהבה את ה' כו' ולדבקה בו (דברים יא, כב) ואמרו (עין סוטה יד, א. וראה בפרוש רש"י על הפסוק הנזכר לעיל) הדבק במדותיו כו', שעל ידי התורה משיג מדותיו יתברך ופרטי עניני הנהגתו בנבראים, וכל המדות שלו יתברך הם שמותיו הקדושים כי כל שם הוא לפי הפעלה וההשגחה המושג לנו מאתו יתברך, וכל התורה שמותיו של הקדוש ברוך הוא הכל מדותיו יתברך, שבתורה הודיע את דרכיו כמו שאמר הכתוב, יודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו (תהלים קג, ז). והיאך ידע מדותיו להתדבק בהם, אם לא יעסוק בתורה יומם ולילה, אשר היא מבוארת בפרטות כל המצות כלליתיהם ופרטותיהם, שמדותיו יתברך אשר הם רוחניים למעלה למעלה, הם נתגשמו ונתלכשו בפרטי המצות בעולם הזה על פי התורה" (אור התורה יד).

ולשיטתייהו אזלי' דדרך הדביקות תתכן רק בדרך ממטה למעלה, מקודם הכלי ואח"כ אור, ולכן גם הדביקות בו יתברך תתכן רק באמצעות התורה הקדושה שהוא הכלי והאותיות ועי"ז מתדבק באור הבורא ויש לציין שר' אייזיק חבר בליקוטים מכאן דברי הנפה"ח בענין תורה לשמה שהכוונה לשם התורה, והיינו שזהו עצמו דביקות, והוא חידוש, כי בפשטות דברי הנפה"ח מבואר שתורה לשמה הכוונה לשם פלפול וזהו המצווה עלינו, אמנם ר' אייזיק חבר מכאן שאכן צריך להיות לשם התורה לשמה של התורה כי זה עצמו הדביקות והבן.

אמנם בדרך החסידות מבואר הרבה דרכי הדביקות לרוב ע"י המחשבה לבד אפי' בלא התורה, ואף שמפליגים ומיקרים גדול מעלת לימוד התורה שע"י מתדבקים בבורא באופן נעלה מאוד, מ"מ ניתן להתדבק במחשבה לבד בבורא, ויש הרבה מאמרי חסידות להעתיקם, ונזכיר כמה פתגמים ידועים בשם המגיד זיע"א שהעיקר זה דביקות הבורא, וכשנפלים מהדביקות אזי צריך ללמוד, או המובא מהבעש"ט זיע"א שכל אות הוא דביקות אחרת וכמה שמצטרפים מתרבה הדביקות וכו'.

החילוק בין ב' דרכי עבודה משתלשל מהא דהגר"א עסק בעבודת היכל הרצון ומרן הבעש"ט בהיכל ק"ק

ו] וכל הנ"ל משתלשל לפי מה שביארנו במקו"א, שעבודת הגר"א היה בהיכל הרצון, כי עד שם ביאר בהיכלות, ואמר שהיכל ק"ק יבאר כשיהיה בא"י, אך הבעש"ט זיע"א המשיך את עבודה של ק"ק, ועבודת היכל הרצון הוא ממטה למעלה כי הוא בו"ק – תפארת, ולכן השתלשל כל דרך עבודה בדרך ממטה למעלה, וכפי שהבאנו לעיל כמה וכמה דרכי עבודה שהוא דייקא ממטה למעלה, ולעומת זאת היכל ק"ק הוא השראת אלקות שהוא מלמעלה למטה, ולכן דרך החסידות הוא מלמעלה למטה.

ז] וזה מה שמבואר בסוגייתנו שאם אומר בשבת אתה חונן צריך לגמורה, כי שבת הוא סוד של יחודא עילאה, וגם שם צריך לדעת מעבודה של יחודא והבדלה.

